

Νεοελληνική Γλώσσα Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου

Επιμέλεια Έκφρασης: Καραφώλα Έφη, Τσογκίδου Αλεξία
Επιμέλεια Έκθεσης: Πετρομελίδης Βασίλης

ΚΕΙΜΕΝΟ

“Το όχι των νεοελλήνων στο δημόσιο αγαθό”

Εικόνες θλιβερές, αισθητικά αποκρουστικές δείχνουν τα δημοσιογραφικά ρεπορτάζ για τη συμπεριφορά των νεοελλήνων στις ελεύθερες παραλίες, όσες έχουν απομείνει ακόμα. Ικανός αριθμός συμπολιτών μας ασχημονεί εις βάρος του περιβάλλοντος φυτεύοντας τα αποσιγάρα στην άμμο, αφήνοντας ή πετώντας τα σκουπίδια στους θάμνους, στα δέντρα ή όπου φανταστεί κανείς. Προσφάτως ο δήμαρχος Μαραθώνα διαμαρτυρόταν για την κατάσταση στην παραλία του Σχοινιά, όπου το ωραίο πευκοδάσος με τις κουκουναριές υφίσταται τις καθημερινές επιθέσεις των εκδρομέων, οι οποίοι κατά τη δήλωση του δημάρχου, πετούν ακόμα και τις σακούλες των σκουπιδιών τις οποίες φέρνουν στο Σχοινιά από τα σπίτια τους. Πρόκειται για χυδαιότητα, η οποία πρέπει να στιγματίζεται χωρίς ελαφρυντικά.

Πώς ερμηνεύεται όμως αυτή η συμπεριφορά των νεοελλήνων που έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά; Οι Έλληνες, όταν σκέφτονται τα ηθικά στοιχεία ενός ανθρώπου, τον φαντάζονται ως άτομο με πλούσια συναισθήματα, γενναιοδωρο κτλ. Η ηθική στάση ταυτίζεται με μια προσπάθεια, με μια πράξη αγάπης, πάντοτε όμως, προς κάποιον και με τρόπο συγκεκριμένο. Ο νεοέλληνας δεν μπορεί να σκεφτεί ότι καλός άνθρωπος είναι εκείνος που μελετά επισταμένως τα προβλήματα των άλλων, όλων των άλλων χωρίς εξαιρέσεις, ενώ υπολογίζει εξονυχιστικά τις ανάγκες των πάντων. Το γεγονός πως η ελληνική ηθική βασίζεται στην αυθορμησία και στην παράθεση προς κάποιον τον εμποδίζει να παίρνει μια ηθική στάση απέναντι στον οποιονδήποτε. Για τον οποιονδήποτε πρέπει να μεριμνά το κράτος, η δημόσια διοίκηση. Για τους «πάντες», εγώ, ο πολίτης, δεν ενδιαφέρομαι.

Το φαινόμενο αυτό έχει χαρακτηριστεί με πολλούς τρόπους. Όταν η οικογένεια «φροντίζει» στην παραλία να πετά τα σκουπίδια και τις ακαθαρσίες στους θάμνους, μιλάμε για «οικογενειακό **αμοραλισμό**», για απουσία νοήματος στη ζωή του πολίτη, για μια συνεχή προδιάθεση να κοιτάμε αποκλειστικά το άτομό μας. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις απουσιάζει η έννοια του «δημόσιου», της κοινωνικής αλληλεγγύης. Πρόκειται για μειονέκτημα της κοινωνικότητας, όχι της ηθικής. Αυτό που λείπει από την κοινωνικότητα είναι η **εισαγωγή** του ορθολογιστικού στοιχείου, που πρέπει να συμπληρώνει την ηθική στάση.

Η αναφορά της ηθικής στάσης προς τον οποιονδήποτε προϋποθέτει την εισαγωγή του ορθολογισμού. Το αίσθημα, η αφοσίωση αναφέρονται πάντα σ' ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή σε μια συλλογική οντότητα, όπως η οικογένεια, το κόμμα, η πατρίδα, η πίστη κτλ. Αυτό που λείπει, όμως, είναι το ειδικό προϊόν του ηθικού λόγου, που είναι το οποιοδήποτε άτομο.

Με την νοοτροπία αυτή, οι κάτοικοι αυτής της χώρας αγνοούν την έννοια του δημόσιου αγαθού. Όταν ένα πράγμα ανήκει σε όλους, τότε δεν είναι κανενός! Ο νεοέλληνας δεν σκέφτεται τίποτα αν δεν πρόκειται για συγκεκριμένη ή συλλογική αναφορά. Γι' αυτό ρίχνει στο δρόμο κάθε είδους σκουπίδια και όλα αυτά γιατί εκεί όπου **αλόγιστα** πετάμε τα πάντα, δηλαδή σε δημόσιους χώρους, ακτές, δάση, δεν υπάρχει κανενός ιδιοκτησία, άρα δεν είναι κανενός. Το δημόσιο αγαθό δεν μας

αφορά, δεν είναι δικό μας, πρέπει το κράτος, η δημόσια διοίκηση να μεριμνά γι' αυτό! Η έννοια και η μέριμνα για το δημόσιο αγαθό απουσιάζει, εν πολλοίς, από τη συνείδησή μας. Ποιος μπορεί να αρνηθεί ότι πρόκειται για έλλειμμα παιδείας;

Επίσης η δομή της ελληνικής δημόσιας διοίκησης δεν έχει ως σημείο αναφοράς την εξονυχιστική, λεπτομερή προτεραιότητα των αναγκών των πολιτών, αλλά δρα ανεξάρτητα από αυτές, με άλλα λόγια η δημόσια υπηρεσία κατανοείται ακόμα και σήμερα ως δωρεά, ως παραχώρηση, ως εύνοια προς τον πολίτη, πλήρως **αυτονομημένη** απ' αυτόν. Αντίστοιχη νοοτροπία διαπνέει και τους δημοσίους υπαλλήλους, οι οποίοι θεωρούν ότι η υπηρεσία τους υφίσταται προς χάρη τους και όχι για την εξυπηρέτηση μιας κοινωνικής ανάγκης! Ακριβώς το αντίθετο από το ορθολογιστικό μοντέλο.

Η ηθική τελικά εμπεριέχει δύο συστατικά της ίδιας βαρύτητας, ήτοι τον αλτρουισμό και την ορθολογικότητα. Ο αλτρουισμός είναι ένα αυθόρμητο «πέταγμα», που παράγεται συνεχώς στην κοινωνία και με διάφορες μορφές. Η κοινωνική, η θρησκευτική αλληλεγγύη, η πολιτική ένταξη, η αγάπη για την πατρίδα παρωθούν τα άτομα να δρουν προς όφελος των άλλων υπερβαίνοντας τον εαυτό τους. Η σύγχρονη ορθολογιστική ηθική γεννάται ως απάντηση σ' ένα ερώτημα της **νεωτερικότητας**. Τι πρέπει να κάνουν οι άνθρωποι, όταν επιθυμούν ορθολογιστικά και όχι μόνον συναισθηματικά να πράξουν το καλό στους άλλους, ήτοι στον οποιονδήποτε;

Στο μέτρο που το δεύτερο συστατικό της ηθικής συστρατεύεται με το αλτρουιστικό χαρακτηριστικό της, η ελληνική κοινωνία, ενδεχομένως, μπορεί ν' αποβάλει μερικά αρνητικά στοιχεία ενός κοινωνικού τύπου της μορφής «ωχ αδελφέ, δεν βαριέσαι».

Αιμιλίου Ζαχαρέα, Ελευθεροτυπία 2/8/2006

A. Να αποδώσετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Μονάδες 25

B.1. Να σχολιάσετε την άποψη του συγγραφέα σε 70-80 λέξεις «Η έννοια και η μέριμνα του κοινού αγαθού...έλλειμμα παιδείας;»

Μονάδες 8

B.2. Να εντοπίσετε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της 5^{ης} και 7^{ης} παραγράφου.

Μονάδες 5

B.3. Με ποια συλλογιστική πορεία αναπτύσσει ο συγγραφέας τις σκέψεις του σε όλο το κείμενο;

Μονάδες 5

B.4. Για ποιο λόγο ο συγγραφέας κάνει χρήση των ερωτήσεων;

Μονάδες 2

B.5 Να αντικαταστήσετε τις παρακάτω λέξεις με άλλες συνώνυμες: εισαγωγή, αμοραλισμός, αλόγιστα, αυτονομημένη, νεωτερικότητας.

Μονάδες 2,5

B.6. Να σχηματίσετε μια νέα απλή ή σύνθετη λέξη από το δεύτερο συνθετικό των ακόλουθων λέξεων: υφίσταται, προσπάθεια, αλληλεγγύη, συγκεκριμένη, επιθυμούν

Μονάδες 2,5

Γ. Ο Δήμος σας οργανώνει μια ημερίδα με την παρουσία όλων των εθελοντικών οργανώσεων της πόλης με θέμα «Οι κοινωνικές αξίες και η συλλογικότητα ως προϋπόθεση προόδου των κοινωνιών». Ως εκπρόσωπος των μαθητικών συμβουλίων καλείστε να παρουσιάσετε τις απόψεις σας για τις συνέπειες του φαινομένου του

κοινωνικού «ωχαδελφισμού» που χαρακτηρίζει τις συμπεριφορές των σύγχρονων ανθρώπων και να εισηγηθείτε προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Μονάδες 50

Απαντήσεις

A. Ο αρθρογράφος φέρει στο φως της επικαιρότητας το ζήτημα της αδιαφορίας των νεοελλήνων απέναντι στο δημόσιο βίο. Αφορμάται από την αντιοικολογική συμπεριφορά των Ελλήνων παραθεριστών στους δημόσιους χώρους, η οποία φανερώνει την προδιάθεση του ατόμου να ενδιαφέρεται μόνο για τον εαυτό του. Η έννοια της συλλογικότητας και κοινωνικότητας απουσιάζει από τη δράση του και υπάρχει η αντίληψη πως τα δημόσια προβλήματα αφορούν αποκλειστικά το κράτος και όχι τον πολίτη. Ωστόσο μια τέτοια στάση δε χαρακτηρίζεται ορθολογιστική. Πρέπει να επικρατήσει η εντύπωση πως όλες οι υπηρεσίες του δημοσίου λειτουργούν για το συμφέρον όλων των πολιτών. Η ηθική στάση του πολίτη πρέπει να εκφραστεί με πράξεις αλτρουισμού και ορθολογισμού. Μόνο τότε θα μπορούμε να μιλάμε για άρση κοινωνικών προβλημάτων που ως τώρα αντιμετωπίζονται με τη νοοτροπία του ωχαδελφισμού.

B.1. Η συγγραφέας στο σημείο αυτό τονίζει την ανάγκη για αφύπνιση συνειδήσεων που ακόμα «κοιμούνται». Καθοριστικό ρόλο στην ευόδωση αυτού του στόχου καλείται να διαδραματίσει η παιδεία με συστηματική και ουσιαστική περιβαλλοντολογική αγωγή. Επιδόλαιες και επιφανειακές προσεγγίσεις δε θα βοηθήσουν. Πάνω από όλα απαιτείται η σκόπιμη και μεθοδική διδασκαλία για τη φυσική νομοτέλεια και η καλλιέργεια σεβασμού προς το συνάνθρωπο και το περιβάλλον. Ο ατομικισμός και η επίρριψη ευθυνών στους άλλους αποτελούν την εύκολη λύση. Η συνειδητοποίηση μέσω της παιδείας και η ανάληψη πρωτοβουλιών αποτελούν τη μοναδική λύση.

B.2. Δομή 5^{ης} π.χ.: Θεματική πρόταση «Με τη νοοτροπία...αγαθού», Σχόλια: «Όταν ένα...συνείδησή μας», Κατακλείδα: «Ποιος...παιδείας»

Δομή 7^{ης} π.χ.: Θεματική πρόταση «Η ηθική..ορθολογικότητα», Σχόλια: «Ο αλτρουισμός...οποιονδήποτε;» Δεν υπάρχει κατακλείδα.

Τρόπος ανάπτυξης 5^{ης} π.χ.: αιτιολόγηση: Αιτιολογείται η θεματική περίοδος από “Με την νοοτροπία ως αγαθού.” Υπάρχει και η διαρθρωτική φράση, “Τι’ αυτό”.

Τρόπος ανάπτυξης 7^{ης} π.χ.: διαίρεση: Διαιρείται η έννοια της ηθικής στα συστατικά της, τον αλτρουισμό και την ορθολογικότητα.

B.3 Το κείμενο αναπτύσσεται με επαγωγική συλλογιστική πορεία. Η συγγραφέας αρχικά παραθέτει παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την ύπαρξη του προβλήματος , για να καταλήξει στη συνέχεια στην εξαγωγή γενικότερων συμπερασμάτων που αφορούν τη φύση του προβλήματος. Ακολουθείται λοιπόν η πορεία από το ειδικό στο γενικό.

B.4. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ερωτήματα ρητορικά. Η απάντηση δεν παρατίθεται , αλλά εννοείται. Μ’ αυτόν τον τρόπο θέλει να διεγείρει τον προβληματισμό του αναγνώστη, να τον κάνει μέρος του προβλήματος . Επιδιώκει να προσελκύσει το ενδιαφέρον του και τον καλεί να ευαισθητοποιηθεί και να αναλάβει πρωτοβουλίες για κατάθεση της δικής του , προσωπικής προσπάθειας, που θα συμβάλλει στην επίλυση του προβλήματος.

B.5 εισαγωγή: διείσδυση
αμοραλισμός: ανηθικότητα
αλόγιστα: απερίσκεπτα
αυτονομημένη: ανεξάρτητη
νεωτερικότητας: μοντερνισμού

B.6 υφίσταται: διάσταση
προσπάθεια: παθητικός
αλληλεγγύη: εχέγγυα
συγκεκριμένη: κριτικός
επιθυμούν: οξύθυμος

Γ. **ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΔΕΔΟΜΕΝΟ**

Αγαπητοί συμπολίτες,

Δε νομίζω ότι υπάρχει κανείς ανάμεσά μας που να αισθάνεται όμορφα αντικρίζοντας μια παραλία σπαρμένη με σκουπίδια ή ένα βανδαλισμένο σχολικό κτίριο ή μια παιδική χαρά κατεστραμμένη. Κι όμως οι εικόνες αυτές είναι καθημερινές μαζί με πολλές άλλες μικρότερης ή μεγαλύτερης έντασης. Εικόνες που σίγουρα δεν τιμούν τον πολιτισμό μας αλλά και φανερώνουν ασέβεια προς τους συνανθρώπους μας, ιδιαίτερα τους πιο αδύναμους. Η αδιαφορία για το δημόσιο αγαθό θεωρείται κοινή συνισταμένη στις συμπεριφορές των Νεοελλήνων. Αδιαφορία που σίγουρα εδράζεται στο έλλειμμα κοινωνικής ευθύνης και αλληλεγγύης που μας χαρακτηρίζει. Είναι κοινό μυστικό άλλωστε πως προτεραιότητά μας είναι η προσωπική μας ευδαιμονία και η ατομική ανάδειξη. Στον κόσμο μας των εφήμερων υλικών απολαύσεων και του κέρδους δε χωράει ο διπλανός, ο συνάνθρωπός μας. Άλλωστε αυτό επιβάλλουν τα πρότυπά μας. Κι εμείς, άβουλοι και παθητικοί στην τηλεοπτική μας αποχαύνωση δεν σκεφτόμαστε καν να αμφισβητήσουμε το συρμό αυτών των αντικοινωνικών μηνυμάτων. Κι όμως, αυτή μας η αδράνεια γεννά προβλήματα για τις κοινωνίες και μας καθιστά συνυπεύθυνους στα φαινόμενα παθογένειας που διογκώνονται.

Ζητούμενο 1: Συνέπειες του κοινωνικού «ωχαδελφισμού»

- ✍ Πνευματική ανωριμότητα και στασιμότητα του ανθρώπου. Οι άνθρωποι απέχουν από τις πνευματικές αναζητήσεις. Λείπει ο προβληματισμός, συρρικνώνεται η κρίση τους και απουσιάζουν η αμφισβήτηση και ο διάλογος που μπορούν να πλουτίσουν το ανθρώπινο πνεύμα με νέες ιδέες.
- ✍ Ηθική απαξίωση. Απουσία ενδιαφέροντος για το συνάνθρωπο, καταργούνται οι έννοιες του σεβασμού, της αλληλοβοήθειας, της αλληλεγγύης. Ο αλτρουισμός και η αυταπάτηση για το συνάνθρωπο είναι μαγικές εικόνες και κυριαρχεί η υστεροβουλία.
- ✍ Ψυχική αποδόμηση του ανθρώπου. Ο άνθρωπος εγκλωβίζεται στον ατομικό του μικρόκοσμο, λειτουργεί μόνο ωφελμιστικά, στερείται τη χαρά της συμμετοχής και την ολοκλήρωση που προσφέρει η συλλογική δράση.
- ✍ Προάγεται ο ατομικισμός, διαβρώνονται και κλονίζονται οι ανθρώπινες σχέσεις, κυριαρχούν στις ψυχές των ανθρώπων η μοναξιά και η αποξένωση.

Η έμφυτη κοινωνικότητα του ανθρώπου αλλοτριώνεται και τη θέση της καταλαμβάνει η εσωστρέφεια.

- ✍ Αδιαφορία για τα κοινά, αδράνεια, απουσία παρεμβάσεων, τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα μένουν άλυτα και διογκώνονται. Δεν υπάρχουν συντονισμένες δράσεις, απουσιάζει ο μακρόπνοος σχεδιασμός και κυρίως εκλείπει η ατομική ευαισθητοποίηση και πρωτοβουλία. Η λογική αυτή δημιουργεί παθητικούς πολίτες χωρίς υγιή κοινωνική συνείδηση.
- ✍ Ο πολιτισμός της καθημερινότητας στενάζει, αδιαφορώντας για τους γύρω μας και τα δικαιώματά τους. Δημιουργούμε ένα ασφυκτικό περιβάλλον ζωής, που δε σέβεται τους συμπολίτες μας. Μια καθημερινότητα άναρχη στην οποία λείπει ο αυτοπεριορισμός και η έγνοια του διπλανού μας και που τελικά όχι μόνο ασχημίζει τη ζωή μας αλλά και τη γεμίζει με άγχος, πίεση, θυμό, προβλήματα, εξοβελίζοντας το χαμόγελο και την ανθρωπιά.
- ✍ Η συλλογικότητα χάνεται και απουσιάζει ο έλεγχος της εξουσίας. Δημιουργείται έτσι πρόσφορο έδαφος για ασυδοσία στην πολιτική λειτουργία και προώθηση διαφόρων συμφερόντων σε βάρος του κοινού οφέλους. Οι θεσμοί χάνουν τη δυναμική και τα ερείσματα τους. Τραυματίζεται έτσι η κοινωνική συνοχή αφού δεν αναπτύσσονται κεντρομόλες αλλά φυγόκεντρες δυνάμεις.
- ✍ Οι πολιτικές αξίες του διαλόγου, της αξιοκρατίας, της ισονομίας κλονίζονται αφού κανείς δεν ενδιαφέρεται και δεν μεριμνά γι' αυτές. Δεν εκφέρονται απόψεις για την κοινωνία και τα προβλήματά της, εναποθέτουμε το μέλλον της στα χέρια λίγων και ισχυρών που νοιάζονται μόνο για τα συμφέροντά τους αδιαφορώντας για το τίμημα των ενεργειών τους στους λαούς (πείνα, φτώχεια, απειλή της παγκόσμιας ειρήνης κτλ).
- ✍ Μια τέτοια κοινωνική πραγματικότητα δεν αφήνει περιθώρια να γεννηθούν νέες αντιλήψεις, να εκφραστούν νέες ιδεολογικές τάσεις και πολιτιστικά ρεύματα γεγονός που οδηγεί την ευρύτερη έννοια του πολιτισμού σε στασιμότητα. Έτσι η ιδεολογική σύγχυση διαιωνίζεται και ο αποπροσανατολισμός επιτείνεται.
- ✍ Όλα αυτά συνθέτουν μια εικόνα παρακμής και κοινωνικής αποδιοργάνωσης που ενισχύει περαιτέρω την αδιαφορία και την παραίτηση των πολιτών. Αυτό το νοσηρό κλίμα γεννά αντικοινωνικές αντιλήψεις όπως ο μεσσιανισμός, αναδεικνύονται ηγέτες κατώτεροι των περιστάσεων και ο φαύλος κύκλος της κοινωνικής παρακμής αναπαράγεται.

Ζητούμενο 2: Με ποιους τρόπους μπορούμε να ανατρέψουμε αυτήν την πραγματικότητα;

- ✍ Είναι εμφανές ότι βιώνουμε μια πραγματικότητα που καθιστά επιτακτική, περισσότερο από ποτέ ίσως, την ανάγκη να αναβαπτισθούν οι κοινωνικές αξίες. Μια εκτεταμένη και καθολική προσπάθεια αφύπνισης των ανθρώπινων συνειδήσεων με σκοπό την εμφύσηση στους ανθρώπους και την υιοθέτηση από μέρους τους αξιών όπως η προσωπική ευαισθησία και η κοινωνική αλληλεγγύη είναι το κρίσιμο ζητούμενο των ημερών. Στην προσπάθεια αυτή είναι ανάγκη να συνταχθούν και να συστρατευθούν όλες εκείνες οι δυνάμεις της κοινωνίας που μπορούν να επηρεάσουν το ανθρώπινο πνεύμα.

- ✍ Πρωταρχικής σημασίας θεωρείται η βοήθεια που μπορούν να παρέχουν οι φορείς κοινωνικοποίησης. Άλλωστε ένα τέτοιο πρόβλημα είναι πρώτιστα ζήτημα παιδείας.
 - ✓ Η οικογένεια έχει την πρώτη ευθύνη για την αλλαγή αυτής της νοοτροπίας. Είναι αυτή που δίνει στους ανθρώπους τις πρώτες και θεμελιώδεις αρχές για τη ζωή τους. Με την προϋπόθεση ότι η οικογένεια θα στραφεί περισσότερο στην πνευματική και ηθική θωράκιση των μελών της και λιγότερο στην υλική τους ευδαιμονία, μπορεί να ετοιμάσει πολίτες που να διέπονται από τις κοινωνικές αξίες.
 - ✓ Η εκπαίδευση δεν μπορεί βέβαια να μείνει αδρανής σε μια τέτοια προσπάθεια. Περιορίζοντας τον τεχνοκρατικό της χαρακτήρα και ασχολούμενη περισσότερο με την πνευματική χειραφέτηση των μαθητών μπορεί να ετοιμάσει πολίτες που θα επιλέγουν ελεύθερα να συμπεριφέρονται με βάση τις κοινωνικές αξίες και δε θα το κάνουν από υποχρέωση και από το φόβο μιας ποινής.
 - ✓ Βέβαια, η δύναμη κρούσης μιας τέτοιας προσπάθειας είναι τα Μ.Μ.Ε. Η καταλυτική δύναμή τους στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης (opinion leaders) και η καθημερινή μας εξάρτηση από αυτά τους δίνει τη δυναμική ν' αποτελέσουν πρωτοπορία σε μια "σταυροφορία" αναβάπτισης των κοινωνικών αξιών.
- ✍ Ξεχωριστή θέση σ' έναν τέτοιον αγώνα έχει βέβαια και η πνευματική ηγεσία του τόπου. Οι διανοούμενοι έχουν τη δύναμη της γνώσης, την κρίση αλλά και την πειθώ να καθοδηγήσουν τους ανθρώπους, να τους απεγκλωβίσουν από το ιδεολογικό τους νεφέλωμα, να "διδάξουν" και να εμφυσήσουν τις κοινωνικές αξίες. Ο ρόλος τους είναι πολύτιμος για τις κοινωνίες και οφείλουν να υπερβούν τους παράγοντες εκείνους που δυσχεραίνουν την επικοινωνία τους με το λαό και να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων.
- ✍ Δεν είναι όμως άμοιροι ευθυνών κι ούτε μπορούν να μείνουν αμέτοχοι σε τέτοιες δράσεις οι πολιτικοί ηγέτες. Ο επαναπροσδιορισμός από μέρους τους του τρόπου με τον οποίο πολιτεύονται, η αποστασιοποίηση από μικροκομματικές συμπεριφορές και προσωπικές σκοπιμότητες θα δώσει ένα φωτεινό παράδειγμα και στους πολίτες. Οφείλουν να είναι προστάρηδες στην ανάγκη του τόπου για συλλογικότητα και ενίσχυση της κοινωνικής συνείδησης.
- ✍ Η κοινωνία επίσης, τόσο μέσα από τις συντεταγμένες θεσμικές της λειτουργίες, όσο και με τους φορείς της έχει απεριόριστες δυνατότητες παρέμβασης στη συμπεριφορά των ανθρώπων. Ειδικά νομοθετήματα, η οργάνωση εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης και καμπάνιες με διάρκεια και ξεκάθαρα μηνύματα μπορούν να μεταλαμπαδεύσουν την ανάγκη να νοιαστούμε για το συνολικό καλό σε κάθε γωνιά της χώρας. Ακόμη, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) όλων των φορέων που έρχονται σε άμεση επαφή με το λαό (π.χ. εκκλησία), οι ομάδες εθελοντισμού καθώς και τα μαζικά κινήματα οφείλουν να εντατικοποιήσουν τη δράση τους και να κάνουν όσο γίνεται περισσότερους ανθρώπους κοινωνούς αυτών των αξιών.
- ✍ Αυτές όμως οι ενέργειες πρέπει να πλαισιωθούν και να ενισχυθούν από όλους μας. Για να γίνει όμως αυτό απαιτείται η ευαισθητοποίηση του καθενός μας, η προσωπική μας εγρήγορση και η αλτρουϊστική μας διάθεση. Η δύναμη που έχουμε εμείς, οι απλοί άνθρωποι, είναι τεράστια κι αυτό αποδεικνύεται όποτε κινητοποιούμαστε (π.χ. τηλεμαραθώνιοι). Οφείλουμε να

συνειδητοποιήσουμε ότι χωρίς τη δική μας δυναμική και πίεση δεν γίνονται ανατροπές στην κοινωνία. Είμαστε συνυπεύθυνοι στο μέλλον που διαμορφώνουμε και στον κόσμο που θα παραδώσουμε στις επόμενες γενιές.

✍ Ιδιαίτερα ξεχωριστή είναι βέβαια και η συνεισφορά των νέων. Το πιο ζωντανό κι ελπιδοφόρο κομμάτι της κοινωνίας έχει και την πιο μεγάλη ευθύνη για την αναβάπτιση των αξιών. Με γνώση, κρίση, ιδανικά και ιδεολογία αλλά κυρίως με αγωνιστική διάθεση και συλλογικό πνεύμα μπορούν να δημιουργήσουν θετικές εξελίξεις. Το πνεύμα της αμφισβήτησης που τους χαρακτηρίζει, ο ριζοσπαστισμός και τα όνειρά τους είναι ο καλύτερος φάρος στην πορεία τους. Φτάνει μόνο να μην εγκλωβιστούν στα δίχτυα αρρωστημένων νοοτροπιών που θέτουν την ατομική ανάδειξη πάνω από κάθε άλλη αξία. Η καλύτερη συμβουλή για την προσπάθειά τους είναι ίσως αυτό που είπε κάποτε ο Τζον Φιτζέραλντ Κέννεντυ: “μη ρωτάς τι κάνει η πατρίδα για σένα, σκέψου τι μπορείς να κάνεις εσύ για την πατρίδα”. Με τέτοιες αρχές μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα ... “γυρίσει” ο ήλιος.

Ευχαριστώ για το χρόνο και την προσοχή σας